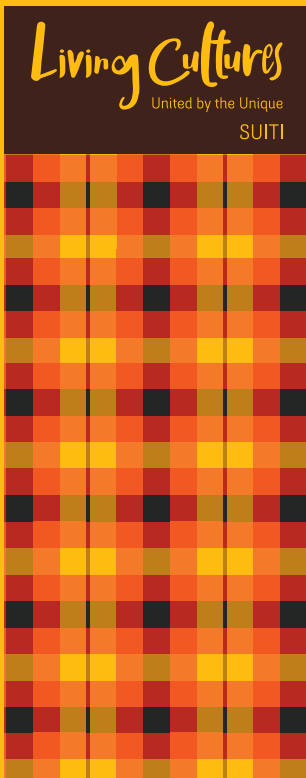
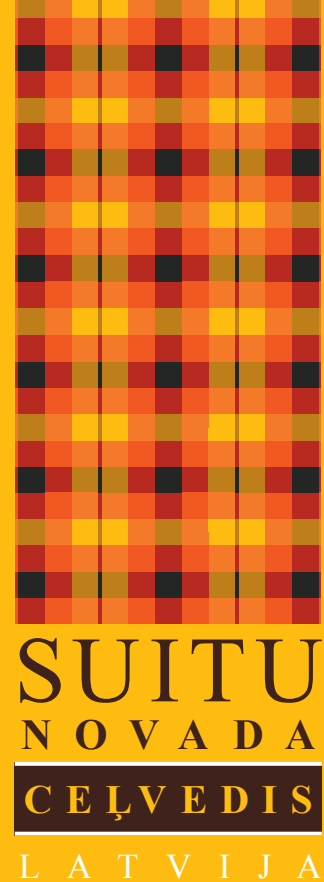

SUITU NOVADA CEĻVEDIS

The Latvian flag, consisting of two horizontal stripes of maroon and white.

SUITU NOVADA CEĻVEDIS

Teksts: "Lauku ceļotājs"

Dizains: HurmArt OÜ

Maketētājs: Maiken Austin

Izdevums: Tipogrāfija „Paar“

© "Lauku ceļotājs", 2019

EUROPEAN UNION

Šī publikācija atspoguļo autora viedokli. Programmas vadošā iestāde neatbild par tajā ietvertās informācijas iespējamo izmantošanu

SATURA RĀDĪTĀJS

Ievads	5
Kas ir suiti?	7
Vēstures līkloči	29
Interesanti fakti	37
Vērts redzēt!	41
Ikgadējo notikumu kalendārs	71
Mazā suitu vārdnīca	75
Ko piedzīvot un redzēt suitu novadā?	77
Noderīgi avoti	79

„Ceļvedis pa Suitu novadu” domāts ceļotājiem, kuriem interesē bagātīgā suitu kultūra un tradīcijas, kuras joprojām ir dzīvas un ikvienam iepazīstamas. Ceļvedī ir īsi aprakstīti galvenie ar Suitu novadu saistītie vēsturiskie notikumi, interesanti fakti un 23 tūrisma objekti, kur var iepazīt suitu mantojumu, minēti svarīgākie ikgadējie notikumi, kā arī pievienota mazā suitu vārdnīca. Kaut arī suiti paši par sevi saka, ka tiem ir tieša valoda un asa mēle, Suitu novadā vienmēr ir gaidīts atbildīgs ceļotājs, kam interesē suitu pagātne, tagadne un arī nākotne! Uz tikšanos Suitu novadā!

KAS IR SUITI?

Suiti ir latviešu etniskā grupa - savdabīga katoļu „sala” luteriņīgās Kurzemes centrā, kurai ir bagāta, gandrīz 400 gadus ilga vēsture. Reliģiskā atšķirība bija iemesls, kādēļ suiti noslēdzās savā novadā, radot un ilgstošā laika posmā saglabājot unikālas un bagātas tautas tradīcijas, kas šobrīd ir ietvertas *UNESCO* Pasaules Nemateriālā mantojuma sarakstā, kam nepieciešama neatliekama glābšana!

SUITU SIMBOLI

Alsungas novada ģerbonis

Jūrkalnes pagasta ģerbonis

Gudenieku pagasta ģerbonis

Suitu **karoga** pamatu veido Kurzemes hercogistes Bīronu perioda sarkanbaltais karogs, kas papildināts ar novada vecākās baznīcas krustu.

Suitu **simboli** izpaužas arī mūsdienu administratīvo teritoriju ģerboņos. Alsungas novada ģerboņa sarkanā laukā ir suitu zelta burbuļsakta ar četriem zaļiem akmeņiem, Jūrkalnes pagasta ģerboni attēlots burinieks. Piekrastes suiti, atšķirībā no tiem, kas dzīvoja tālāk iekšzemē, bija arī zvejnieki un jūrās gājēji. Gudenieku pagasta ģerbonī attēlots purpura laukā sudraba kadiķa krūms, jo Gudenieki pazīstami ar vienu no lielākajām kadiķu audzēm, kurā izveidota dabas taka..

KUR DZĪVO SUITI?

Vēsturiskais suitu novads šodien ietilpst trīs administratīvajās teritorijās: Alsungas novadā, Ventspils novada pašvaldības Jūrkalnes pagastā un Kuldīgas novada pašvaldības Gudenieku pagastā, taču vēsturiskā novada robežas nesakrīt ar mūsdienu administratīvajām robežām.

CIK DAUDZ IR SUITU?

Suitu kultūrtelpa mūsdienās aizņem 400 km² lielu teritoriju un tajā dzīvo ~ 2000 cilvēku ar suitu izcelsmi. Tas ir daudz mazāk nekā 20. gadsimta sākumā, kad suitu kopskaits bija ap 10 000 cilvēkiem.

SUITU VALODA

Suitu valoda ir latviešu valodas izloksne (dialekts), kas atrodas uz izzušanas robežas. Tā ir veidojies, mijiedarbojoties ar izzudušo kuršu un gandrīz izzudušo lībiešu valodu, izmantojot arī vārdus no vācu un poļu valodām. Suitu valoda tikai neredzams rakstiskos avotos. 2012. g. tika izdota grāmata “Suitijā”, kuras autore ir suitu izloksnes lietpratēja Lidiya Jansone, Ilga Leimane un Vilma Kalme. Grāmatā apkopots pētījums par suitu izloksni, to lietojumu un gramatiku, kā arī iekļauti stāsti un teikas suitu izloksnē un latviešu literārajā valodā. Mūsdienās tikai neredzams cilvēki ir labi suitu valodas zinātāji un viņi galvenokārt ir vecākās paaudzes pārstāvji. Suitu izloksnes vārdus ikdienā var dzirdēt sarunvalodā kā iestarpinājumus, kā arī suitu izloksnē dzied visi suitu etnogrāfiskie un folkloras ansambļi.

KAS IR BURDONS?

Suitu sieviešu dziedāšanu izmantojot vilkšanu „ēēēēōōōō”, sauc par burdonu. Tas ir viens no senākajiem tradicionālās vokālās un instrumentālās mūzikas veidiem, kas mūsdienās kā dzīvā tradīcija sastopama vēl Balkānos, Karpatos, Gruzijā un Pireneju pussalā. Latvijā – Bārtā, Nīcā un dažviet Latgalē. Domā, ka suitu sievu burdona dziedāšana sakņojas jau pirmskristietības periodā. Burdonu dziedāja kāzās un citos lauku gados. Ir vairāki burdona dziedāšanas paveidi, tomēr parasti tie ietver teicējas nodziedātu teikumu, kuru locītāja atkārtoti vilcēju vilktas garas burdona skaņas pavadībā. Talantīgas teicējas var brīvi improvizēt, atkarībā no tā brīža vajadzības un konteksta izdomājot dziedamos teikumus pat tieši dziedāšanas laikā. Burdona dziedājumu var noklausīties Alsungas muzejā, dažādos pasākumos, kur piedalās suitu kopienas etnogrāfiskie un folkloras ansambļi, kā arī Starptautiskajā burdona festivālā, kas notiek ik pēc trim gadiem.

SUITU TAUTAS TĒRPI

Suitu tautas tērpi ir tik atšķirīgi no pārējo novadu tērpiem, ka jau no liela attāluma ļauj suitus atšķirt no pārējiem. Košie brunči, apkakles, lakati un jostas ir vairāk nekā simts gadus veci, un tie ir nodoti vairākas reizes no paaudzes paaudzē. Atsevišķas suitu tautas tērpu sastāvdaļas ir saglabājušās gandrīz nemainīgas vairāku gadsimtu garumā. Tautas tērpu izgatavošanas prasmes nekad pilnībā nav izzudušas. Kopš 2008. g. ar radošās darbības “Austuve” izveidošanu suitu tērpu darināšanas tradīcijas strauji atdzimst, un no gada uz gadu tērpu darinātāju pulks aug. Pateicoties no vecākās paaudzes pārmantotām zināšanām, tradīciju apgūvē iesaistās jaunākā paaudze. Suitu tērpa darināšanas tradīcijas var izzināt Etniskās kultūras centrā „Suiti”.

SUITU TAUTAS DZIESMAS

Neskatoties uz nelielo suitu skaitu, suitu novadā ir pierakstīts ļoti liels tautas dziesmu skaits – 52 813, kas atrodas Latviešu folkloras krātovē. Alsunga bija pēdējā vieta Latvijā, kur dzīvā vidē spēlēja dūdas, kokles un bukuragu. Liela daļa no latviešu melodijām šiem instrumentiem ir pierakstītas tieši šeit.

SUITU KĀZU TRADĪCIJAS

Suiti ir slaveni ar senām un ļoti spilgtām kāzu tradīcijām. Kaut arī pilnā apjomā suitu kāzas nav notikušas jau vairākas desmitgades, to norise ir rūpīgi fiksēta ne tikai rakstiskos avotos, bet arī 1935. g. uzņemtajā filmā „Dzimtene sauc”. Suitu etnogrāfiskie un folkloras ansambļi bieži izmanto suitu kāzu tradīciju epizodes, uzstājoties uz skatuves un arī īstās kāzās.

SUITU ĒDIENI

Suitu ēdienkarte ir līdzīga kā citur Kurzemē, taču, vai ir atšķirības? Suiti pie zupas neēd maizi! Maizes vietā ēd gaļu, ko ar visu kaulu izņem no zupas un uzliek uz atsevišķa šķīvja. Kā raksturīgākie ēdieni ir sklandrauši jeb suitu rauši, skābputra, auzu ķīselis (ķīsene), asins desa, piena zupa ar klimpām, ķiļķeni ar gaļu, uz oglēm cepta siļķe, pelēkie zirņi ar speķi, putraimu – kartupeļu biezputra (pusnātnene), piena zupa, lauku miežu alus ar krējumu un cukuru, zemnieku brokastis, saldā zupa, nabagu zupa, svaiga zivs pienā u.c. Alsungas “Spēlmaņu krogā” var nogaršot suitu tradicionālos ēdienus, kā arī paši piedalīties to gatavošanā suitu saimnieču pavadībā. Suitu ēdieni iekļauti Jūrkalnes krodziņu ēdienkartēs. Suitu ēdienu gatavošanu kopā ar suitu saimniecēm var apgūt arī individuāli radošajā darbnīcā “Suitu ķēķis”, kas atrodas Alsungā.

SUITU ETNOGRĀFISKIE ANSAMBLĪ

Gudenieku suitus pazīst visi, taču retais zina, ka pirmo reizi suiti uz skatuves dziedāja 1924. gadā. Tā bija luterāņu mācītāja un skolotāja Luda Bērziņa iniciatīva. Gadu vēlāk suiti uz Rīgu devās Emīļa Melngaiļa rosināti. Taču par etnogrāfiskā ansambļa „Suitu sievas” dibināšanas laiku uzskata Alsungas 1955. gadu, kas suitu sievas Veronikas Porziņģes kā priekšdziedātājas vadībā uzstājās Aizputes dziesmu svētkos. Mūsdienās Alsungas suitu sievas koncertē kā Latvijā, tā arī aiz valsts robežām. Pārējie suitu etnogrāfiskie ansambļi: “Maģie suiti”, “Suitu vīri”, “Suitu dūdenieki”, “Basu suiti”, “Suitiņi”.

SUITU RAKSTURA ĪPAŠĪBAS

Suitus uzskata par stūrgalvīgākajiem un konservatīvākajiem Kurzemes vēsturiskā novada iedzīvotājiem. Agrākos laikos suiti bija pazīstami kā lieli kaušļi. Tie nepieņēma neko jaunu un arī negrieza citiem (piemēram, - luterāņiem) ceļu. Dažas no rakstura īpašībām saglabājušās suitos līdz mūsdienām. Suitiem ir tieša valoda un asa mēle, taču tie ir ļoti viesmīlīgi!

TĀLĀKA SENATNE

- Pirms vācu krustnešu invāzijas, Alšvangas (Alsungas) novads piederēja pie kuršu Bandavas zemes.
- Vārds „Alšvanga” pirmo reizi pieminēts 1230. gada 28. decembra pāvesta vicelegāta Alnas Balduīna līgumā ar kuršiem, saskaņā ar kuru kurši apņēmas pāriet kristīgajā ticībā.
- Domā, ka līdz 14. gs. Alšvangas apvidū lietota lībiešu valoda, kas parādās vietvārdos un suitu dialektā.
- 1253. g. 4. aprīlī Kuršu zemes ir iekarotas un Alšvanga tiek minēta kā Livonijas ordenim piešķirta zeme.
- 1561. g. pirmais Kurzemes hercogs Gothards Ketlers pārgāja luterticībā. Katoļticību aizliedza ar likumu, kas turpinājās līdz 1617. gadam.

GRĀFU ŠVERINU LAIKS

- 1573. g. Frīdrihs fon Kanics pārdeva Alšvangas novadu Prūsijas hercoga padomnieka dēlam, Kurzemes un Zemgales maršalam Jēkabam fon Šverinam, kas paplašināja robežas līdz pat jūrai.
- Jēkaba fon Šverina dēls – Johans Ulrihs (tautā saukts par „Sviriņu”) pirms kāzām (1623. g.) ar polieti Barbaru Konarsku pieņēma katoļticību, ko neatbalstīja viņa tēvs.
- Pēc tēva nāves Johans Ulrihs atgriezās Alšvangā un fanātiskā kārtā pievērsa (līdz 1632. g.) sava novada iedzīvotājus katoļticībai. To veicināja arī ataicinātie jezuīti.
- Apkaimes muižnieki nebija mierā ar Johana Ulriha von Šverina aktivitātēm, tādēļ 1637. g. to ievilināja Reģu muižā un noindēja.
- Fanātiskās katolizēšanas rezultātā Alšvanga ekonomiski nīkuļoja visa 17. gs. garumā.
- Polijas – Zviedrijas kara laikā cieta Alšvangas pils.
- 18. gs., izbeidzoties grāfu Šverinu īstenotajai baznīcas politikai, atsākās Alšvangas miesta ekonomiskā attīstība

KRIEVIJAS IMPĒRIJAS LAIKS UN PIRMAIS PASAULES KARŠ

- 1795. g. Kurzemes hercogisti pievienoja Krievijas impērijai.
- 1817. g. Kurzemes guberņā atcēla dzimtbūšanu.
- 1871. g. Alšvangā pirmo reizi spēlēja teātri. Tā nosaukums bija „Pagasta nabags”.
- 1883. g. sāka darboties Gudenieku skola.
- 1905. g. ar Almāles muižas kalpu streiku iesākās revolūcijas notikumi, bet gadu vēlāk – Alšvangā ienāca soda ekspedīcija.
- 1915. g. sākas Pirmais pasaules karš un vācu armija 24. aprīlī ieņēma Kuldīgu.

NEATKARĪGĀS LATVIJAS LAIKS

- 1924. g. luterāņu mācītājs un skolotājs Ludis Bērziņš aicināja suitus uz Rīgu, lai tie uzstātos ar savām dziesmām un izrādītu kāzu tradīcijas.
- 1929. – 1930. g. uzbūvēja šaursliežu dzelzceļu, kas savienoja Alšvangu un Liepāju.
- 1933. g. Alšvangā notika lieli koru dziedāšanas svētki, godinot dziesmu svētku sešdesmit gadu atceri.
- 1935. g. uzņēma filmu par suitu kāzām „Dzimtene sauc”. Alšvangā šajā laikā bija viens vieglais automobilis.

OTRAIS PASAULES KARŠ UN PADOMJU OKUPĀCIJA

- 1941. g. 14. jūnija deportācijās no Alšvangas, Gudenieku un Basu pagastiem uz Sibīriju aizveda 15 ģimenes, kopā – 52 cilvēkus, no kuriem 13 bija pirmsskolas vecuma bērni.
- 1944. g. pabeidza Liepājas – Ventspils platsliežu dzelzceļu.
- 1949. g. 25. martā no Alšvangas, Gudenieku un Basu pagastiem uz Sibīriju tika deportētas 122 ģimenes, - kopā 379 cilvēki, no kuriem 30 bija pirmsskolas vecuma bērni. Pēdējais cilvēks no Sibīrijas Latvijā atgriezās 1964. gadā.
- Pēc Otrā pasaules kara sākas privātīpašuma nacionalizācijas un kolhozu laiks.
- 1955. g. sāka darboties Alsungas etnogrāfiskais ansamblis, kurš „Suitu sievu” nosaukumu ieguva pēc filmas „Pūt vējiņi” filmēšanas 1973. g.
- 1963. g. Gudenieku urbumā atklāja naftu.
- 1967. g. Alsungā uzcēla jauno kultūras namu.
- 1977. g. suitu sievas uzstājās Maskavā. Alsungā atklāja Mūzikas skolu.

ATMODA UN MŪSDIENU LATVIJA

- 1989. g. Alsungas pils tornī uzvilka sarkanbaltsarkano karogu.
- 1993. g. sāka izdot avīzi „Suitu vēstis”.
- 2000. g. tika uzsāktas sarunas par Suitu novada izveidi.
- 2002. g. nodibināja biedrību “Etniskās kultūras centrs “Suiti””.
- 2004. g. notika 1. starptautiskais burdona festivāls. Nākamās reizes tas notiek 2007.; 2010.; 2014. un 2017. gadā.
- 2007. g. sāka veidot dabas un atpūtas parku “Ugunsplāva” Jūrkalnē.
- 2007. g. notika traģiskais ugunsgrēks Reģu pensionātā.
- 2009. g. 1. oktobrī UNESCO Starpvalstu konferencē, Suitu kultūrtelpu iekļāva UNESCO neatliekami glābjamo pasaules nemateriālās kultūras vērtību sarakstā.
- 2010. g. un 2016. g. tika parakstīts sadarbības memorands par suitu kultūrtelpas saglabāšanu starp LR Kultūras ministriju, UNESCO Latvijas Nacionālo komisiju, Latvijas Nacionālo kultūras centru, suitu kopienas pašvaldībām un biedrību “Etniskās kultūras centrs “Suiti””.
- 2014. g. izdeva katalogu “Suit’drān’s” (tā atkārtots izdevums 2017. gadā).
- 2014. g. izveidojās folkloras ansamblis “Suitu dūdenieki”.
- 2014. g. izveidoja Jūrkalnes seno mantu, rakstu un fotogrāfiju kambarīti.

- 2015. g. izveidoja Suitu mantojuma krātuvi.
- 2015. g. izveidoja Jūrkalnes brīvā laika pavadīšanas centru.
- 2015. g. tapa filma „Ručs un Norie” – par suitu sievu Mariju Steimani un Japānas studenti Norie Tsuruta.
- 2017. g. Jūrkalnes tautas namā atklāja Latvijas zemūdens kultūrvēsturiskā mantojuma ekspozīciju “Vētras muzejs”.

INTERESANTI FAKTI

Kā cēlies Alsungas nosaukums? Domājams, ka senais Alšvanga nosaukums sastāv no divu vārdu daļām - Alš – vanga (senprūšu un lībiešu cilmes), kur pirmā daļa nozīmē „alksnis”, otrā – pļava, purvs vai līdums. Vārdi Alšvanga un Alsunga paralēli pastāvēja līdz pat 1950. gadam.

Kā suiti ieguvuši savu nosaukumu? Kurzemes luterāņu attieksme pret alšvangiešiem – kā muižniekiem, tā arī dzimtcilvēkiem bija neiecietīga, tādēļ tos iesauca par „Šverinu svītu”. Laika gaitā Šverinu svītas ļaužu nosaukums pārtapa par „suitiem”.

Par suitu apģērbu. Lai atšķirtu katoļus no luterāņiem, grāfs aizliedza zemniekiem valkāt tautas tērpus un to vietā bija jāģērbj īpašas uniformas un tērpi, kuru elementi saglabājušies mūsdienu suitu tērpā. Sievietēm bija spilgti sarkani – zaļi – zili krokoti brunči, bet vīriešiem – pelēki kamzoļi ar divām pogu rindām.

Burdons vai burbons? Dažkārt cilvēki jauc šos divus līdzīgos nosaukumus. Burdons ir suitu sieviešu dziedājums, bet burbons - amerikāņu viskijs.

Katoļu privilēģijas. Katoļiem Šverinu laikā bija īpašas privilēģijas. Katoļi uz Šverina zemes varēja negriezt ceļu luterāņu pajūgam un ieņemt to grāvī. Luterāņus drīkstēja arī iekautīt. Katoļu baznīcai tika dāvāta zeme.

Lai saglabātu savu **identitāti**, suiti ir piekopusi **pašizolācijas** politiku. Laulības ar citu konfesiju pārstāvjiem tika uzskatītas par grēku, tādēļ visu suitu kopienu šodien caurauž savstarpējās radniecības saites. Ja divi suiti sāk runāt par saviem senčiem, ir liela varbūtība, ka tie ātri vien atradīs kopējus radniekus. Arī šodien Suitu novadā ir saglabājusies zināma uzskatu atšķirība starp katoļiem un luterāņiem.

Porziņģis nāk no suitiem! Slavenā latviešu basketbolista Kristapa Porziņģa vecvecmāmiņas māsa ir Veronika Porziņģe – pazīstamā suitu teicēja un dziesminiece.

Suitu lebedīks ir suitu rauša svētki. Suitos tāpat kā citviet Kurzemē cep sklandraušus. Lebedika laikā, kas katru gadu notiek maija pēdējā sestdienā, notiek raušu cepšana. Lebedika laikā ir apskatāmi suitu tautas tērpi un iepazīstamas to tradīcijas.

Suitos darina ne tikai praktiskus, bet arī ļoti skaistus maučus (dūrgalus) – uzročus, ko velk uz rokas apakšdelmu. Suitu mauči ir lielisks suvenīrs, ko atvest no ceļojuma pa Suitu novadu.

ALSUNGA UN APKĀRTNE

1. Alsunga. Kā senā Alšvanga šī apdzīvotā vieta pirmo reizi pieminēta 1230. gadā pāvesta vicelegāta Alnas Balduīna līgumā ar kuršiem. Livonijas ordenis Alšvangā saimniekoja līdz 1561. gadam, bet laikā no 1573. - 1738. gadam ordeņa pils piederēja no Pomerānijas nākušo muižnieku fon Šverinu dzimtai. Tās valdīšanas laikā, godinot Svēto erceņģeļi Miķeļi, Alsungā uzcēla mūra baznīcu un vietējos iedzīvotājus pievērsa katoļticībai. Alsunga kļuva par visas Kurzemes katoļu centru, bet tās iedzīvotāji - par suitiem (t.s. Šverinu svīta). Mūsdienās Alsungas novads aizņem 190 km² lielu teritoriju, kurā dzīvo ~ 1600 iedzīvotāji.

2. **Alsungas Livonijas ordeņa pils** komplekss ir celts pakāpeniski no 14. gs. līdz 18. gs. un ir vairākkārt pārbūvēts. Zināms, ka 1341. g. Alšvangā ir bijusi nocietināta māja (ein festes Haus), bet 1372. g. tika uzsākta mūra pils (četrstūra formas, no akmens) celtniecība, kurā dzīvoja Kuldīgas komturam padotais Livonijas ordeņa firsts. Sākotnēji pils austrumu korpuss tika izmantots kā dzīvojamās telpas, bet dienvidu korpuss - saimniecības vajadzībām. Vēlāk 15. – 18. gs. uzcēla aizsargtorņus un pārējās pils daļas. Pils apjoms (baroka stils) ar diviem torņiem ir ļoti iespaidīgs. Alsungas pils ir unikāla ar to, ka tā ir viena no retajām Eiropas viduslaiku pilīm, kas līdz mūsdienām daļēji ir saglabājusi savu vēsturisko būvapjoma veidolu. 2018. gadā pilī uzsāka restaurācijas darbus un tā ir slēgta. Taču interesenti var brīvi apskatīt to no ārpuses, kā arī iepazīt pils pagalmu. +371 2642 5015, muzejs@alsunga.lv, GPS: 56.98166, 21.56711.

3. **Dižgabalkalns** – senais kuršu pilskalns atrodas pašā Alsungas centrā. Nosaukumu tas ieguva 1659. gadā, kad Kurzemes ģenerālis Berģs šeit izvietoja lielgabalus, lai apšaudītu Alsungas pilī nocietinājušos zviedru spēkus. Pilskalna augstums ir 8 – 10 metri (plakums 22 x 54 m) un no tā paveras lielisks skats gan uz Alsungas Sv. Miķeļa Romas katoļu baznīcu, gan uz blakus esošo Alsungas dzirnavu ezeru. Apkārt pilskalnam stiepjas izteikta terase, uz kuras bijušas koka aizsargbūves. Pils ielas otrā pusē (uz rietumiem no pilskalna) atrodas Kalniņu kapulauks ar 11. – 13. gs. kuršu ugunskapiem, ko arheologi izpētīja pagājušā gadsimta vidū. Dižgabalkalnā suiti svin Lieldienas un Zāļu dienu. *GPS: 56.98082, 21.56933.*

4. **Alsungas Sv. Miķeļa Romas katoļu baznīca.** Būvēta ap 1625. gadu. Vairāku gadsimtu garumā dievnams bija galvenā suitu kopienas svētvieta, - tās garīguma un identitātes atbalsts. 1882. gadā baznīcu paplašināja uz sāniem, piešķirot tai mūsdienās redzamo krusta formu. Dievnama interjerā ir apskatāmi holandiešu kokgriezēja Johana Mertensa darbi, kas tapuši ap 1715. gadu. Ērģeles ir būvējis F. Veisenborns 1893. gadā Jēkabpilī. 1910. g. tapa altārglezna. Zem baznīcas atrodas aizmūrētas Šverinu dzimtas kapenes. Dievnamu var aplūkot arī no iekšpuses, iepriekš piesakoties. *+371 2642 5015, GPS: 56.97960, 21.57043.*

5. **Tirgotava - radošā darbnīca „Puralāde”.** Maretas Petrovičas radošajā aušanas darbnīcā top krāšņi suitu audumi un tiek organizētas meistarklases. Te var iegādāties arī uz vietas tapušos suvenīrus. Tiem, kas vēlas piedalīties meistarklasēs, iepriekš ir jāpiesakās. *Alsunga, Skolas iela 6 – 3a*
+371 2020 3115. GPS: 56.97925, 21.56810.

6. **Alsungas novads muzejs.** Muzeja pastāvīgajā ekspozīcijā apskatāma suitu dzīvojamā istaba un virtuve, katoļu priesteru liturģiskie tērpi, bet izstāžu zālē - mainīgās izstādes un etnogrāfiskā ansambļa “Suitu sievas” veidošanās vēsture un šodiena. Īpašais piedāvājums ir suitu sievu, suitu vīru un suitu dūdenieku priekšnesumi. Muzeja ēkā atrodas Alsungas tūrisma informācijas centrs, keramikas un aušanas darbnīcas. Priekšnesumi un meistarklases ir iepriekš jāpiesaka.
Alsunga, Skolas iela 11 a, +371 2642 5015 (Inga Bredovska)
GPS: 56.97802, 21.56457.

7. **Radošā darbnīca „Austuve”.** Atrodas Alsungas novada muzeja ēkā, kur apmeklētāji var apskatīt, kā top suitu tautas tērpi un to elementi, plašāk izzināt suitu novada aušanas tradīcijas un iepazīt krāšņo suitu pūru. Interesenti pieredzējušu meistar vadībā var darboties arī paši. Blakus „Austuvei” atrodas „Suitu ķēķis”, kurā var iepazīt suitu kulināro mantojumu, darbojoties kopā ar saimniecēm. *Alsunga, Skolas iela 11 a, +371 2922 2103 (Dace Martinova)*
GPS: 56.97802, 21.56457. Iepriekšēja pieteikšanās.

8. **Etniskās kultūras centrs „Suiti”.** Suitu mantojuma krātuvē apmeklētāji var apskatīt pastāvīgu ekspozīciju ar suitu tautas tērpiem, uzzināt tautas tērpu rašanās vēsturi, kā arī ietērpties tajos. Tie, kas vēlas paši darināt suitu tērpus, var saņemt vērtīgus padomus un konsultācijas. *Alsunga, Ziedulejas iela 1, +371 2922 2103 (Dace Martinova)*
GPS: 56.98212, 21.56619. Iepriekšēja pieteikšanās.

- 9. Suitu amatniecības un mākslas telpa „Rija”.** Alsungas vecajā muižas rijā ir iekārtots suvenīru veikals, kur var iegādāties Suitu novadā ražotus praktiskus suvenīrus „Tapis Suitos” un citas noderīgas lietas: lakatus, cimdus, zeķes, traukus, zāļu tējas u.c. Bērniem te organizē radošās darbnīcas. Rijā var satikties (iepriekš piesakoties) ar Suitu sievietēm, uzzināt par suitu tradīcijām, dziedāt un iet rotaļās. „Rijai” piešķirta kultūras zīme „Latviskais mantojums”. *Alsunga, Ziedulejas iela 3, +371 2944 6594 (Inga Šēna-Laizāne – par darbnīcām un Suitu sievietēm). GPS: 56.98224, 21.56542.*

- 10. Ziedulejas parks.** Brīvdabas estrāde atrodas ainaviski skaistā vietā - Ziedulejā. Vasarā te notiek kultūras pasākumi – koncerti, teātra izrādes, balles, Jāņu ielīgošana u.c. Starptautiskais burdona festivāls ik pēc četriem gadiem (nākamais notiks 2020. gadā) te pulcē burdona dziedātājus no daudzām pasaules valstīm. *GPS: 56.98474, 21.56179.*

11. Žibgravas veselības taka. 2,5 km garā taka vijas pa Kauliņupes gravas mežiem klātajām nogāzēm, kuru augstums vietām sasniedz 15 m. Upītes krastos novērojama liela dabas daudzveidība. *GPS: 56.98295, 21.57325.*

12. Vecais suitu ceļš. Vēsturiskais ceļš (V1279), kas pirms jaunā ceļa būvniecības caur Ēdoli savienoja Kuldīgu ar Alsungu. Mūsdienās ainaviskais ceļš (grants segums) līkumo cauri mežiem un lauksaimniecības zemēm. Piemērotā laikā to var izmantot kā alternatīvu ceļu, lai iepazītu Suitu novada ainavas. Ceļojumu pa Veco suitu ceļu var veikt ar divriteni.

13. Suitu trīs tikšanās vietas. Ideja par Suitu kultūrtelpas – Gudenieku, Alsungas un Jūrkalnes atzīmēšanu dabā ar Suitu tikšanās vietām aizsākās 2013. gadā, kad Jūrkalnes starptautiskā mākslas plenēra ietvaros Gudenieku pagasta “Kalniņu” pļavā pie autoceļu Gudenieki – Ēdole un Alsunga – Basi krustojuma tapa **pirmā „Suitu tikšanās vieta”**. **Otro „Suitu tikšanās vietu”** 2014. gadā Jūrkalnes plenēra laikā izveidoja Alsungā - autoceļa Kuldīga - Alsunga - Jūrkalne krustojumā. **Trešo „Suitu tikšanās vietu”** izveidoja Jūrkalnē pie Liepājas – Ventspils autoceļa (Dižceļa), iepretim Pilsbergu krogam (ceļa otrā pusē). Suitu tikšanās vietu autors bija mūziķis Igo, vides objektu tēlnieki - Ivars Miķelsons, Didzis Grodza un Juris Krafts, bet projekta īstenošanu uzņēmās biedrība “Vēju sēta”.

Pirmā „Suitu tikšanās vieta”: GPS 56.924611, 21.630833

Otrā „Suitu tikšanās vieta”: GPS 56.979694, 21.552000

Trešā „Suitu tikšanās vieta”: GPS 57.006972, 21.388222

GUDENIEKI UN APKĀRTNE

14. Gudenieki. Gudenieku ciems kā lielāka apdzīvota vieta izveidojās pēc Otrā pasaules kara netālu no vecās pagastmājas. Mūsdienās te atrodas katoļu baznīca, kultūras nams, bibliotēka, pagasta pārvalde un pasts. Gudenieki un to apkaime ir neatņemama suitu kultūrtelpas daļa.

GPS: 56.88719, 21.60245.

15. Gudenieku Svētā Jāņa Kristītāja Romas katoļu baznīca.

Mūsdienās redzamais dievnams celts laikā no 1930. – 1947. g. Pie dievnama sienām abpus altārim piestiprināti 17. – 18. gs. mijā tapušie Subates meistarų rotājumi – eņģeļu skulptūras, kas ir vienīgi šāda veida elementi Kurzemes baznīcu baroka dekoratīvajā tēlniecībā. Iespējams, ka arī Pestītāja figūra uz krusta ar guļošo jēru pie kājām ir šo pašu meistarų darinājums. Kā šeit nokļuvuši Subates meistarų darbi – nav zināms. Ērģeles ar koka stabulēm darinājis Juri Bokums. Sezonas laikā baznīca apskatāma arī no iekšpuses. Ja apmeklētājiem ir vēlme, tie var noklausīties ērģeļu spēli.
+371 2632 1397 (*Dace Nasteviča*). GPS: 56.88243, 21.60130.

16. Biržu muižas komplekss. Atrodas Kuldīgas novada Gudenieku pagasta Basos - 20 km no Kuldīgas. Muižu cēla 19. gs. 1905. gada to nodedzināja taču vēlāk – atkal atjaunoja. Muižas apbūvē saglabājusies bijusī kalpu dzīvojamā ēka, senā magazīna klēts un 4,5 ha liels parks. Muižas komplekss ir vietējās nozīmes kultūras piemineklis. Biržu muižas klēti 2009.g./2010.g. atjaunoja un tagad tajā iekārtots Basu tautas nams. Šeit tiek organizēti izglītojoši un kultūras pasākumi, koncerti, izstādes u.c. 2019. gadā Basu tautas namā ir plānots atvērt interaktīvu ekspozīciju par suitu godiem Gudeniekos – kristībām, kāzām, bērēm u.c.

+371 2562 3832 (*Olita Ulmkalne*). GPS: 56.90431, 21.69586.

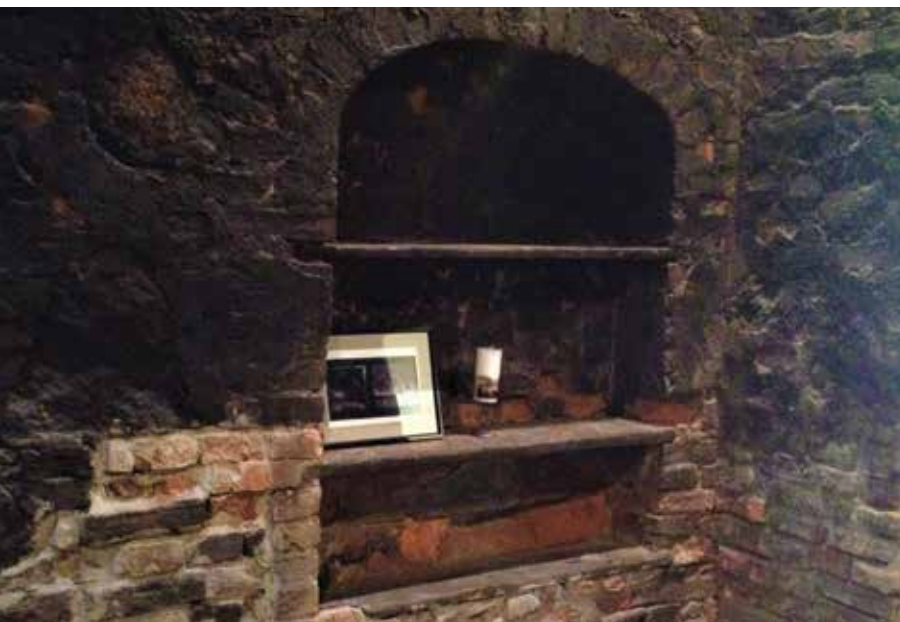
JŪRKALNE UN APKĀRTNE

17. Jūrkalne. Kā vēsta sens nostāsts, pirmās baznīcas laikā, kad vētrā noticis dievkalpojums un pie vecajiem kapiem jūrā gremis kuģis, mācītājs ar draudzes locekļiem – brīvprātīgajiem devies airu laivā glābt kuģa komandu. Daļu no tās izdevās izglābt, bet pārējos izskaloja krastā. Godinot no vienas puses traģisko, bet no otras – laimīgo notikuma atbrisinājumu, kuģa kapteinis šo vietu nosauca par Feliksbērgu jeb laimīgo krastu. To vēlāk nomainīja Pilsbergas nosaukums, bet tagadējo nosaukumu – Jūrkalne apdzīvotā vieta ieguva 1925. gadā.

18. Jūrkalnes stāvkrasts. Viens no populārākajiem Kurzemes piekrastes tūrisma objektiem – līdz 20 m augsts, jūras viļņu noskalots krasts, kas sastāv g.k. no smiltīm un šaurām oļu – laukakmeņu joslām. Iepretim Jūrkalnes centram izveidota skatu platforma un kāpnes, pa kurām var nokāpt līdz jūrai. Baltijas jūras stāvkrasts turpinās gan Pāvilostas, gan Ventspils virzienā. *GPS: 57.00700, 21.37852.*

19. Jūrkalnes katoļu baznīca. Stāsta, ka pirmo baznīcu tāpat kā citas ēkas un pat veco ceļu, atkāpjoties viļņu ārdītajam krastam, - ieskaloja jūrā. Tagad redzamais dievnams uzcelts 1862. gadā. Tajā atrodas 19. - 20. gs. mijā tapusī altārglezna „Dievmāte” un ērģeles. Interesanti ir ēkas durvju apkalumi. Pie baznīcas griestiem ir piekārts burinieks, kas saistīts ar nostāstu par nogrimušā kuģa komandas laimīgo izglābšanos.
GPS: 57.00531, 21.38444.

20. Jūrkalnes Tautas nams. Galvenā suitu pulcēšanās vieta Jūrkalnes apkaimē. Atrodas bijušajā krogus ēkā, kas būvēta ap 1875. gadu. 2011. gadā tajā veica vērienīgus restaurācijas darbus. Tautas namā organizē dažādus pasākumus, apmeklētājiem atvērta izstāžu zāle, aktīvi darbojas etnogrāfiskais ansamblis „Maģie suiti” u.c. tautas kolektīvi. Interesantiem, kas vēlas tikties ar suitiem un iepazīt to tradīcijas, iepriekš jāpiesakās. +371 2626 1884 (*Kristīne Skrulle*).
GPS: 57.00543, 21.38648.

21. Vētru muzejs. Iekārtots Tautas namā. Ekspozīcija ar zemūdens pasaules vizualizāciju – „jūras dzīlēs nogrimuša kuģa klāju” vēsta par Latvijas zemūdens kultūrvēsturisko mantojumu un sniedz iespēju plašākai publikai iepazīties ar kuģniecības vēstures – burinieku un tvaikoņu laikmeta liecībām un citiem priekšmetiem, kas izcelti no jūras dzelmes, vai izskaloti tās krastā. +371 2626 1884. GPS: 57.00543, 21.38648.

22. Novadpētniecības telpa „Seno mantu, rakstu un fotogrāfiju kambarītis”. Jūrkalnes bibliotēkas otrajā stāvā ir izvietoti Jūrkalnes un suitu tradicionālie vēstures priekšmeti un vairākas stelles, kur vietējie cilvēki organizē radošās darbnīcās. Interesenti, iepriekš piesakoties, var noklausīties gida stāstījumu par suitu kultūru un tradīcijām, kā arī noskatīties filmu. +371 2869 6228 (*Ligita Kalniņa*). GPS: 57.00759, 21.38599.

23. Dabas taka “Rīvas loki”. Takas sākums ir meklējams pie Ulmales - Labraga luterāņu baznīcas, kur 3 km garumā taka vijas augšup un lejup pa Rīvas upes lejteces gleznaino senleju. Rīva šeit plūst pa kanjonveidīgu gravu, kuras dziļums sasniedz 12 metrus. Gravas apkaimē plešas lieli meža masīvi. Taka daļēji pieejama ar asistentu, marķēta ar zaļu krāsu.
+371 2546 3928, 26556612. GPS: 56.97042, 21.34794.

IKGADĒJO NOTIKUMU KALENĀRS

Februāra sākums

METENDIENĀM VELTĪTIE PASĀKUMI / Alsungas kultūras nams / Annija Macpane +371 2320 5690

Marta beigas vai aprīļa sākums

LIELDIENAS DIŽGABALKALNĀ / Dižgabalkalns (Alsungā) / Annija Macpane +371 2320 5690

Maija trešās nedēļas nogale

**MUZEJU NAKTS / Alsungas muzejs
Inga Bredovska +371 2642 3163**

Maija pēdējā sestdiena

LEBEDIKS – SUITU RAUŠA SVĒTKI / Alsungas kultūras nams / Annija Macpane +371 2320 5690

Jūnija trešā nedēļa

**ZĀĻU DIENAS PASĀKUMS / Ziedulejas estrāde
Inga Bredovska +371 2642 3163**

Jūnija trešā nedēļa

**JĀŅI ZIEDULEJĀ. / Ziedulejas estrāde
Annija Macpane +371 2320 5690**

Pēdējā septembra nedēļas nogale

SVĒTĀ MIKĒLA SVĒTKI / Alsunga / Annija Macpane +371
2320 5690

2020. gads

6. STARPTAUTISKAIS BURDONA FESTIVĀLS / Alsunga

Sīkāka informācija par pasākumiem:

Alsungas muzejs, +371 2642 5015.

SENO NOVADU ĻAUŽU NOSAUKUMI

Dižie suiti – Alsungas un Gudenieku pagasta iedzīvotāji

Krētainie suiti – Basu un Biržu muižu iedzīvotāji

Maģie suiti – Jūrkalnes pagasta iedzīvotāji

VĒJU NOSAUKUMI

Vasaris – dienvidu vējš

Zemnieks – austrumu vējš (pūš no zemēm)

Jūras vējš – rietumu vējš

Ziemeļis – ziemeļu vējš

SUITU LAKATU NOSAUKUMI

Govkuņģis, kanisers, zīdstrīpa, garpraņa,

kuģenieks, zīdenis, cēbers.

DAŽI SUITU TICĒJUMI

Mīcot maizei mīklu ir stipri jālamājas, tad mīkla labāk rūgst
Nedrīkst kāpt sunim pāri. Kas to dara, tas esot slinks cilvēks

DAŽI IZTEICIENI

Bi gaišs ta ka diene

Caur slapš, ta ka šorks

Ēd, la māg brīnās

Ka no migs izlīduš - kā no gultas izkāpuši

Ka ūdene iekrits

Ko diersīs, ka nau ēds

Ko nu velkās līdz, ka aste

Līst, ka no spaņņim

Līst ta ka cīkst

Meit, ka og

Tais živai! - Steidzies!

Velkās ta ka ut pa bārd

KO PIEDZĪVOT UN REDZĒT SUITU NOVADĀ?

- Jāapmeklē kāda no „suitu tikšanās vietām”!
- Jānoklausās suitu sievu dziedājums!
- Jāapmeklē Alsungas Livonijas ordeņa pils un Alsungas novada muzejs.
- Jāiegādājas kāds no suitu suvenīriem!
- Jānogaršo suitu ēdiens!
- Jāredz saulriets no Jūrkalnes stāvkrasta!

- Suitu novads: suitunovads.lv
- **Dziesminiece Veronika Porziņģe.** Dace Nasteviča, “Preses nams”, Rīgā 1999. g.
- **Balandnieki. Priestera Pētera Upenieka atmiņu zīmējumi,** “Madris”, Rīgā 2005. g.
- **Gudenieku tautiskās dziedāšanas tradīcijas.** Skaidrīte Daugule, “Preses nams”, Rīgā 1994. g.
- **Senās suitu kāzas un ķekatas.** J. Šperliņš prof. P. Šmita redakcijā, “Latviešu folkloras krātuve”, Rīgā 1937. g.
- **Suitijā.** V. Kalme, I. Leimane, L. Jansone, Latvijas Skolotāju korporācija, Rīga 2012. g.
- **Suitu dzīvesstāsti un ēdieni.** Dz. Sondore, “Madris”, Rīga 2011. g.
- **Suitu identitāte.** Rakstu krājums Janīnas Kursītes redakcijā, “LU akadēmiskais apgāds”, Rīgā 2005. g.
- **Suitu pūrs.** Sastādījis Ervins Vēveris, Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs, “Avots”, Rīgā 1991. g.

CEĻVEŽA SAGATAVOŠANĀ PIEDALĪJĀS UN AR PADOMIEM PALĪDZĒJA

Dace Martinova
Inga Bredovska
Inga Aulmane
Terēza Strauta
Māra Rozentāle
“Lauku Ceļotājs”

IZMANTOTIE FOTOATTĒLI

Dzintars Leja
Juris Smaļinskis
Lauma Migoviča
Dace Martinova
Inga Aulmane
Alsungas novada TIC arhīvs
“Lauku ceļotājs” arhīvs